

Rapport

Herzien Rapport over een klacht over het college van burgemeester en wethouders van Breda.

Datum: 14 december 2011

Rapportnummer: 2011/333

Klacht

Verzoekster klaagt erover dat het college van burgemeester en wethouders van Breda niets onderneemt om de overlast (lichthinder) die zij en andere buurtbewoners ondervinden van de lichtmasten van het tennispark in hun directe omgeving tot binnen nog aanvaardbare grenzen terug te brengen.

Bevindingen en beoordeling

Bevindingen

1. Verzoekster woont in de T.straat, in een buitenwijk van Breda met een dorps karakter. De woningen zijn gebouwd in de jaren '60. In de wijk, tegenover verzoeksters woning, is in 1982 een tennispark aangelegd. Naar aanleiding van bezwaren van omwonenden in verband met mogelijke overlast en het voornemen van de tennisvereniging om een lichtinstallatie voor aantal banen aan te leggen kwam het verenigingsbestuur in een gesprek met omwonenden een aantal afspraken overeen, die zijn bevestigd per brief van 4 mei 1982. Daarin staat onder meer dat, tenzij uitdrukkelijk anders wordt overeengekomen, het aanbrengen van een verlichtingsinstallatie (...) zal worden beperkt tot vijf banen, t.w. de hoofdbaan aangrenzend aan het paviljoen, en het complex van vier banen gelegen aan M. straat, de banen zes tot en met negen.

Deze afspraak komt er in feite op neer, dat aan de zijde van de T.straat, waar verzoekster woont, geen lichtmasten zouden worden geplaatst.

2. In het najaar van 1982 verleende het college van burgemeester en wethouders van Breda de vereniging de bouwvergunning voor de aanleg van de lichtinstallatie bij de banen zes tot en met negen. Deze vergunning is in overeenstemming met het bestemmingsplan.

3. Op 20 december 2005 is door een in sportveldverlichting gespecialiseerd bedrijf onderzoek verricht, waarbij de "Algemene Richtlijn betreffende lichthinder" uitgangspunt was (zie ACHTERGROND, onder 2). Het onderzoeksrapport bevatte onder meer de conclusie dat enkele woningen (waaronder niet verzoeksters woning) lichthinder zouden ondervinden van masten bij de banen naast de T.straat, en dat dit kon worden opgelost door op de armaturen zijwaartse afscherming aan te brengen.

Op 28 februari 2006 verleende het college van burgemeester en wethouders van Breda de tennisvereniging een bouwvergunning voor het plaatsen van acht lichtmasten van 15 meter hoog bij de banen één tot en met vier dat zijn banen die zijn gelegen nabij de T.straat, op circa 15 meter afstand van verzoeksters woning.

Verzoekster en anderen dienden tegen het besluit tot het verlenen van een bouwvergunning bij het college een bezwaarschrift in. Het college verklaarde de bezwaren

op 13 juli 2008 ongegrond, maar verbond aan de vergunning als nadere voorwaarde dat op de armaturen van de lichtmasten aan de zijde van de T.straat zijwaartse lichtafscherming diende te worden aangebracht.

4. Tegen de beslissing van het college van 13 juli 2008 is beroep ingesteld bij de rechtbank te Breda, dat dit beroep ongegrond verklaarde. In hoger beroep bevestigde de Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak, de beslissing van de rechtbank. In zijn uitspraak van 24 december 2009 overwoog de Afdeling onder meer het volgende:

- Zoals in eerdere uitspraken is overwogen is het welstandstoezicht niet beperkt tot een toetsing van de bouwkundige elementen, maar is ook de verlichting een onderdeel van het te beoordelen bouwplan;

- der welstandscommissie heeft in dit geval het bouwplan beoordeeld aan de hand van de criteria in de gemeentelijke welstandsnota "Veranderde welstand" en geadviseerd dat zowel de lichtmasten als de verlichting wat betreft afmetingen, vorm en uitstraling in de omgeving passen en er derhalve geen dissonante afwijking is in een woongebied, wanneer daarin sport- en speelvelden zijn gelegen. Daarbij is aanmerking genomen dat lichtmasten tegenwoordig goed zijn afgeschermd en gericht op het speelveld, zodat de omgeving niet mede wordt aangelicht;

- het is juist dat volgens de rechtbank het college zich heeft kunnen baseren op het advies van de welstandscommissie.

5. Op 10 augustus 2010 deed het Gerechtshof te Den Bosch uitspraak in het hoger beroep tegen het vonnis van de voorzieningenrechter in een kort geding tussen de tennisvereniging en een aantal omwonenden. De bewoners hadden de tennisvereniging verzocht om nakoming van de in de brief van 4 mei 1982 gemaakte afspraken, met name een verbod tot plaatsen van lichtmasten op de banen bij de T. straat en het verwijderen van de al eerder daar geplaatste masten, en probeerden dit via een kort geding te bewerkstelligen. De voorzieningenrechter wees de vordering tot nakoming van de bewoners toe, waarna de tennisvereniging in beroep ging.

Het Hof wees de vordering af en overwoog met betrekking tot de gestelde lichthinder onder meer dat over onrechtmatige lichthinder niets was gesteld omdat die verlichting nog niet in werking was, en dat de vereniging zich in haar standpunt dat van zodanige lichthinder ook geen sprake is, had beroepen op een in haar opdracht in 2005 uitgevoerd deskundigenonderzoek naar de effecten van de nieuwe lichtmasten en de eventuele overlast voor omwonenden.

Verder overwoog het Hof dat bij de in 1982 gemaakte afspraken is uitgegaan van de omstandigheden van destijds, toen er nog geen "all weather" banen waren en de behoefte aan de mogelijkheid om te tennissen in de avonduren minder groot was. Sindsdien hebben

zich vele ontwikkelingen voorgedaan. Nu in de overeenkomst van 4 mei 1982 niets is geregeld ten aanzien van de duur en de beëindiging is het aan de rechter om die leemte op te vullen. Gelet op de aard en strekking van die overeenkomst en hetgeen partijen redelijkerwijze over en weer van elkaar mochten verwachten, achtte het Hof het redelijk dat de vereniging niet langer aan die afspraken gebonden is, en:

"Dit geldt temeer nu een uitbreiding van het gebruik van de banen door de Tennisvereniging waardoor een zodanige hinder wordt veroorzaakt dat deze onrechtmatig moet worden geacht naar de gewone regels van het recht niet hoeft te worden geduld en daartegen zo nodig te allen tijde – ook zonder daartoe gemaakte afspraken – kan worden opgetreden. Naar hiervoor is overwogen is (...) echter onvoldoende gesteld om onrechtmatige hinder ten gevolge van de uitbreiding van het aantal lichtmasten en de ruimere speelmogelijkheden vooralsnog aannemelijk te achten. Ook ten aanzien van (...) is van dergelijke onrechtmatige hinder of dreiging daarvan vooralsnog niet gebleken."

Tegen de uitspraak van het Gerechtshof is beroep in cassatie bij de Hoge Raad ingesteld.

6. Verzoekster wendde zich vanaf 18 augustus 2010 regelmatig, telefonisch en per e-mail tot de gemeente met een klacht over de lichthinder van het tennispark. Volgens haar konden de op de armaturen geplaatste schermen niet verhinderen dat het felle lamplicht rechtstreeks haar woning binnendrong en dat de verlichting ook brandde op uren dat de banen niet in gebruik zijn. Ook drie andere buurtbewoners dienden klachten in. Eén van hen had namens de andere bewoners op 24 september 2010 een gesprek met twee ambtenaren over de kwestie. Vervolgens hebben een wethouder en een ambtenaar deze bewoner op 12 november 2010 thuis bezocht, waarbij ook is gesproken met verzoekster. Daarna gaf de gemeente een opdracht voor een onderzoek aan een onafhankelijk bureau. Als gevolg van onder meer de weersomstandigheden konden pas op 1 maart 2011 metingen bij de bewoners worden gedaan.

Vanwege de aanhoudende klachten besloot de gemeente klachten over de vereniging als "urgent" aan te merken in het kader van handhaving in de zin van artikel 4:113 van het Activiteitenbesluit (zie ACHTERGROND, onder 1.).

De gemeente informeerde omwonenden er per e-mail van 17 januari 2011 over, dat het afgelopen weekend meldingen waren ontvangen over het branden van de verlichting op banen waar niet werd gespeeld en dat het van groot belang is om die meldingen te doen via de milieuklachtenlijn en niet per-email, omdat de toezichthouder alleen via de milieuklachtenlijn 24 uur per dag bereikbaar is. De gemeente wees erop dat een toezichthouder de vereniging pas kan aanspreken op zijn verantwoordelijkheid als hij zelf een overtreding heeft geconstateerd. Naar aanleiding van op 19 en 29 januari, 25 maart en 24 juni 2011 ontvangen klachten is de inspecteur van dienst ter plaatse geweest, maar heeft hij geen overtredingen geconstateerd.

Verzoekster schreef de Nationale ombudsman op 22 juni 2011 dat zij de hele afgelopen week al de gemeentelijke klachtenlijn had moeten bellen omdat de verlichting op onder meer 21 juni, de langste dag van het jaar, al in de vooravond aanging, maar dat er niets was gedaan en ondanks de toezegging daartoe ook niet was teruggebeld. Volgens verzoekster is er overigens vanaf januari 2011 wekelijks gebeld naar de klachtenlijn.

In haar reactie van 6 november 2011 benadrukte verzoekster nog eens dat zij, noch andere aanwonenden ooit zijn teruggebeld naar aanleiding van hun meldingen.

Tot slot wees verzoekster erop dat de aanwonenden ook niet tegen de verlichting zijn, maar menen dat er zes andere banen zijn die 's avonds verlicht kunnen worden, zonder dat dit de belangen van de exploitant schaadt.

7. Verzoekster wendde zich op 9 februari 2011 tot de Nationale ombudsman omdat de gemeente niets ondernam naar aanleiding van haar klachten over lichthinder, zoals over de lichtinstraling van masten bij banen die niet in gebruik zijn. Ook bevreemde de verzoekster dat op haar verzoek om een lichthinderbeleid te ontwikkelen zoals de gemeente Arnhem dat heeft, is gereageerd met de mededeling dat zij dat aan de gemeenteraad kon vragen, hoewel het college van burgemeester en wethouders en de ambtelijke ondersteuning de besluiten van de raad dienen voor te bereiden.

8. Het college informeerde verzoekster per brief van 22 april 2011 over zijn voornemen om het verzoek van omwonenden tot het opleggen van maatwerkvoorschriften aan de vereniging af te wijzen, omdat uit onderzoek was gebleken dat de lichthinder niet onaanvaardbaar is. De omwonenden gaven het college met hun brief van 1 mei 2011 hun zienswijze met betrekking tot dat voornemen, met het dringende verzoek om op korte termijn over te gaan tot het opleggen van maatwerkvoorschriften aan de vereniging.

Het college besloot op 17 juni 2011 het verzoek om maatwerk van de omwonenden af te wijzen en wees hen op de mogelijkheid om een bezwaarschrift in te dienen. Verzoekster heeft vervolgens tijdig een bezwaarschrift ingediend. Het college besloot op 7 november 2011 conform het advies van de bezwaarcommissie tot ongegrondverklaring van het bezwaar. Tegen dat besluit kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank, sector bestuursrecht, te Breda.

Naar aanleiding van de aanhoudende klachten over lichthinder deelde het college verzoekster per brief van 13 juli 2011 mee, dat pas nadat er sprake is van een nieuwe situatie, d.i. nieuwe masten en lampen, er mogelijkheden voor maatwerkvoorschriften ontstaan en dat tot het zover is, de conclusies in het in maart 2011 uitgebrachte rapport (zie hierna, onder 9.b.) uitgangspunt zijn.

9. In reactie op de klacht en de in verband daarmee gestelde vragen verwees het college van burgemeester en wethouders van Breda in het kader van het onderzoek naar de

hiervoor en onder "ACHTERGROND" weergegeven feiten en omstandigheden. Verder deelde het college nog het volgende mee.

a. Het college betreurde dat de gevoelens van onvrede bij de omwonenden niet zijn weggenomen, maar stelde wel dat binnen de mogelijkheden die de gemeente heeft alles is gedaan wat redelijkerwijs van haar mag worden gevraagd om aan de bezwaren tegemoet te komen. Daarbij dient niet alleen rekening te worden gehouden met de belangen van omwonenden maar ook met de vereiste zorgvuldigheid, maatschappelijke en technische inzichten, het juridische kader en evenredigheid in brede zin, waarin dus ook het algemene milieubelang en de belangen van de exploitant betrokken zijn.

b. Naar aanleiding van diverse klachten is een onafhankelijk onderzoeksbureau opdracht gegeven tot een lichtonderzoek. Op 24 januari en 2 maart 2011 zijn metingen gedaan conform de richtlijnen van de NSVV. Op basis daarvan concludeerde het onderzoeksbureau dat op geen enkele wijze sprake is van een onaanvaardbare vorm van lichthinder. Het college dient nu een besluit te nemen (Zie hiervoor, onder 8, over het besluit van 17 juni 2011).

Vooralsnog is er dus geen reden om met de beheerder van het tennispark te spreken over nadere verplichtingen.

c. Om de vereniging te kunnen aanspreken op haar zorgplicht is nodig dat een overtreding is geconstateerd. Daarvan is geen sprake. Gelet op de resultaten van het onderzoek is een aanscherping van de normen ook niet waarschijnlijk. In het geval van een overschrijding van de normen wordt handhavend opgetreden.

In reactie op het verslag van bevindingen wees het college er nog op dat naar aanleiding van recente klachten over het aanstaan van de verlichting na 23.00 uur spontaan en steekproefsgewijs zal worden gecontroleerd. In reactie op het herziene verslag van bevindingen wees het college er voorts op te hechten aan onderscheid tussen een klacht over lichthinder en een klacht over verlichting na 23.00 uur. Naar de mate van lichthinder is door een onafhankelijk bureau onderzoek gedaan. Naar het gebruik van de verlichting na 23.00 uur is door de gemeente een aantal keren ter plaatse gecontroleerd.

II Beoordeling

10. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat overheidsinstanties burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van informatie voorzien. Dit vereiste brengt mee dat de overheid een burger die om handhaving vraagt steeds tijdig informeert over genomen maatregelen..

11. In dit geval gaat het om omwonenden van een tennispark, die stellen hinder te ondervinden van de lichtinstallatie die tot in de late avond aanstaat en waarvan het licht

hun huizen binnendringt. Al naar aanleiding van de voor de masten verleende bouwvergunning in 2006 maakten omwonenden bezwaar, waarna in hoger beroep de Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak op 24 december 2009 oordeelde dat de bouwvergunning op juiste gronden was afgegeven, met onder meer de overweging dat door een afscherming op de armatuur het direct inschijnen in de woningen is tegengegaan. In gelijke zin oordeelde het Gerechtshof op 10 augustus 2009 in het privaatrechtelijke geschil tussen de omwonenden en de tennisvereniging, waarbij het hof onder meer overwoog, dat van onrechtmatige lichthinder geen sprake was.

Omdat ook volgens het college geen sprake was van onrechtmatige lichthinder wees het college op 17 juni 2011 het verzoek van de omwonenden om maatwerk af. Het college besloot op 7 november 2011 om verzoeksters bezwaarschrift tegen die afwijzing niet gegrond te verklaren.

12. De Nationale ombudsman is niet bevoegd om een onderzoek te doen naar de inhoud van een beslissing waarover de rechter een onherroepelijke uitspraak heeft gedaan. Evenmin stelt hij een onderzoek in naar een kwestie die kan worden beoordeeld in een bezwaar- of beroepsprocedure. De beslissing om in dit geval tot een onderzoek over te gaan betreft dan ook uitsluitend verzoeksters klacht dat het college niets onderneemt om de lichthinder tot binnen nog aanvaardbare grenzen terug te brengen.

Die nog aanvaardbare grenzen zijn in dit geval in feite bepaald door de rechter. Het komt er dan op neer, dat in een omgeving zoals die waar verzoekster woont sportverlichting voor de buitensportrecreatie toelaatbaar is, mits wordt voorkomen dat de ongewenste effecten van die verlichting voor omwonenden de door de NSVV vastgelegde grenswaarden overschrijden.

13. Het gaat in een situatie als deze bij lichthinder niet alleen om de aard en intensiteit van sportverlichting, maar ook om het gebruik daarvan; de wetgever heeft in het Activiteitenbesluit (zie ACHTERGROND, onder 1.) bepaald dat die verlichting buiten in de uren tussen 23.00 en 7.00 moet zijn uitgeschakeld, en ook indien er niet wordt gesport of onderhoud wordt gepleegd.

Verzoekster voegt zich uiteraard naar de uitspraken van de rechter, maar vraagt wel van de gemeente dat zij erop toeziet dat de tennisvereniging zich dan ook aan de voorschriften houdt. Zij heeft het college verzocht om maatwerkvoorschriften te treffen. Volgens de Nota van Toelichting op het Activiteitenbesluit kunnen met die voorschriften geen strengere eisen worden gesteld dan die in het besluit, maar kunnen wel eisen worden gesteld aan bijvoorbeeld de afstelling van lichtkappen en lichtinstallaties. Een dergelijk vereiste heeft het college al verbonden aan de verleende bouwvergunning voor de lichtmasten. Of er nog nadere of andere eisen moeten worden gesteld is onderwerp van de bezwaar- en eventuele beroepsprocedure, en blijft om die reden hier verder buiten beschouwing.

14. Ter beoordeling staat hier of de gemeente voldoende toeziet op een gebruik van de buitenverlichting binnen aanvaardbare grenzen. Het gaat dan met name om het branden van de verlichting op banen die niet worden gebruikt.

Verzoekster en anderen hebben van dit in hun optiek onnodig gebruik en de hinder die zij daarvan hebben regelmatig melding gemaakt via de website van de gemeente. De gemeente heeft hen er toen op gewezen dat meldingen per e-mail niet altijd direct kunnen worden gelezen en dat het van belang is om te bellen naar de milieuklachtenlijn, zodat de toezichthouder direct zelf kan constateren of er sprake is van een gebruik in strijd met de voorschriften.

15. Burgers kloppen regelmatig aan bij hun gemeente over zaken die hun directe leefomgeving raken, zoals ook in geval van hinder die hun woongenot aantast. Gemeenten zijn niet wettelijk verplicht om tegen overtreders handhavend op te treden, maar wel bevoegd om te handelen als de regels worden overtreden.

Uit de beginselen van behoorlijk bestuur komt voort dat een gemeente haar bevoegdheid gebruikt om op een behoorlijke manier te reageren op meldingen, signalen of klachten over ongewenste situaties zoals hinder. Een gemeente kan niet in alle gevallen de burger beschermen tegen hinder of direct reageren op een melding of klacht.

In de "Handhavingswijzer", die behoort bij het rapport 2010/235 van 14 september 2010 van de Nationale ombudsman, zijn een aantal spelregels opgenomen voor behoorlijk omgaan met handhavingsverzoeken van burgers. Deze wijzer is een handreiking voor gemeenten en geeft burgers inzicht in wat zij van de gemeente mogen verwachten.

16. Van een gemeentebestuur mag worden verlangd dat het recht doet aan een rechterlijke uitspraak. Hoewel er in dit geval nog procedures lopen, staat al wel vast dat op tennisbanen die niet worden gebruikt de verlichting uit moet. Dat draagt bij aan een beperking van de hinder van omwonenden, immers de aanvaardbaarheid van de hinder die zij hebben te dulden houdt direct verband met het belang van de vereniging en haar leden om in de avonduren te kunnen tennissen. Dat belang ontbreekt wanneer de banen buiten gebruik zijn. De nog aanvaardbare lichthinder van banen waarop wordt gespeeld of onderhoud wordt verricht is niet meer acceptabel als die banen niet meer worden gebruikt. Die hinder is dan in strijd met de wettelijke voorschriften (het Activiteitenbesluit), in welk geval de gemeente bevoegd is tot handhavend optreden.

In de omstandigheid dat verzoekster en anderen steeds weer aanleiding hebben om voor onnodig verlichte banen de milieuklachtenlijn te bellen had de gemeente aanleiding moeten vinden om met verzoekster en anderen contact op te nemen en hen te informeren over wat er naar aanleiding van hun klachten is of wordt ondernomen. Het college heeft de betrokken aanwonenden mondeling en schriftelijk geïnformeerd over het beleid en de haalbaarheid van maatwerkvoorschriften. In een situatie waarin sprake is van concrete,

met vaste regelmaat weerkerende meldingen over hinder over één bepaalde bron is het dan van belang dat zo snel mogelijk wordt gereageerd met een bericht over hetgeen er is ondernomen, wat er is geconstateerd en welke consequenties daaraan zijn verbonden. Aldus weten betrokkenen dan waar zij aan toe zijn en wat zij van de gemeente kunnen verwachten. Van dergelijke terugmeldingen is niet gebleken. Dit is in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking. Dit geeft aanleiding om aan het rapport over deze zaak een aanbeveling te verbinden.

De onderzochte gedraging van het college is op dit punt niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het college van burgemeester en wethouders van Breda, is gegrond, wegens strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking.

Aanbeveling

Het college wordt in overweging gegeven ervoor te zorgen dat omwonenden die een klacht over lichthinder van het tennispark indienen steeds zo snel mogelijk worden geïnformeerd over de ondernomen actie en de consequenties die zijn verbonden aan een eventueel geconstateerde overtreding van de voorschriften.

De Nationale ombudsman,

dr. A.F.M. Brenninkmeijer

Onderzoek

Op 9 februari 2011 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw E. uit Breda, met een klacht over een gedraging van het college van burgemeester en wethouders van Breda.

Naar deze gedraging werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd het college verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Tevens werd het college een aantal specifieke vragen gesteld.

De reacties van beide partijen gaven aanleiding het verslag te wijzigen en aan te vullen.

Beide partijen zijn daarna in de gelegenheid gesteld om te reageren op het herziene verslag. Voor zover nog van belang zijn deze reacties in het rapport opgenomen.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

1. Het verzoekschrift van 2 februari 2011, met bijlagen.
2. De reactie van burgemeester en wethouders van Breda van 12 april 2011, met bijlagen.
3. De reacties van verzoekster en het college op het verslag van bevindingen van 25 augustus 2011 en het herziene verslag van bevindingen van 18 oktober 2011.

Achtergrond

1. **Activiteitenbesluit** (Besluit van 19 oktober 2007, Stb. 2007, 415).

Het Activiteitenbesluit bevat algemene milieuregels voor bedrijven. Het betreft onder meer een verplichting om nadelige gevolgen voor het milieu zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen, voor zover dat al niet wordt voorkomen of beperkt door naleving van de regels van het besluit. Onder voorkomen of beperken wordt onder meer verstaan het voorkomen, of, als dat niet mogelijk is, het tot een aanvaardbaar niveau beperken van lichthinder (artikel 2.1.)

In artikel 4.113, eerste lid, van de paragraaf "Bieden van gelegenheid voor het beoefenen van sport", is bepaald:

"De verlichting ten behoeve van sportbeoefening in de buitenlucht is uitgeschakeld:

- a. tussen 23.00 uur en 07.00 uur; en
- b. indien er geen sport beoefend wordt noch onderhoud plaatsvindt."

In de Nota van Toelichting staat met betrekking tot artikel 4.113, dat lichthinder beperkt dient te worden door de lichten direct na de beëindiging van de activiteiten uit te doen en dat naast de specifieke voorschriften voor sportverlichtingsinstallaties voor sportinrichtingen de algemene zorgplicht geldt met betrekking tot lichthinder en duisternis en de daaraan gekoppelde mogelijkheden voor maatwerkvoorschriften. Daarbij kunnen de "Algemene richtlijnen betreffende lichthinder" van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV) als uitgangspunt worden gehanteerd.

Ten aanzien van de tijdstippen waarop lichtinstallaties in werking mogen zijn kunnen de bevoegde autoriteiten geen strengere eisen stellen dan in het artikel is aangegeven. Wel kunnen de autoriteiten op basis van artikel 2.1. maatwerkvoorschriften stellen ten aanzien van bijvoorbeeld de afstelling van lichtkappen van lichtinstallaties.

2. "Algemene richtlijnen betreffende lichthinder" van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV)

De NSVV heeft een "Algemene richtlijn betreffende lichthinder" laten opstellen met betrekking tot schijnwerpers bij sportterreinen. Lichthinder is daarin gedefinieerd als: "Het ten gevolge van een buitenverlichtingsinstallatie ontstaan van ongewenste visuele neveneffecten, bij meer dan een bepaald percentage van personen, buiten de groep van personen waarvoor de verlichtingsinstallatie oorspronkelijk bestemd is."

Afhankelijk van de omgeving, een natuurgebied, een stedelijk gebied, dan wel een landelijk woongebied of een gemiddeld woongebied zijn grenswaarden voor de verlichtingssterkte vastgesteld.

2011.01396